

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ., ամիսը՝ 1 ռ. 50 կ., հատուկ 5 կոպեկի, Բաժնետերերը գրվում են թիվներով և միայն խմբագրատանը:

Խմբագրությունը հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция «Норъ-Даръ» կամ Тифлисъ, Редакция «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր (բացի ասո օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունվում են ամեն լիցուներով: Յայտարարությունների բաժինը 2 կ., բեկառների համար՝ կրկնապատկելի:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ գրվում են Թիֆլիսում ՄԻՄԻԱՅՆ խմբագրատանը, Գոյովիկների փողոցայկա, Զուրաբովի տանը, քաղաքային կլուբին կից:

Մահացուցակ կամ մի որ և է յայտարարություն «Նոր-Դար»-ի մէջ տպելու համար, ընդունվում է մի միայն խմբագրատանը: Ձանազան գործակալների միջոցով ուղարկված յայտարարությունները չեն ընդունուիլ, ըստ որում խմբագրությունն ոչ մէկ գործակալութեան հետ կապակցութեան չունի և նրանց զինումն անել կարող չէ:

«Նոր-Դար»-ին ներկայ յուլիսի 1-ից բաժանորդ չեն գրվում և վճարում են Ե. Բ. Բաժանորդ գրուել ցանկացողները ուղարկում են բաժանորդագիրն այս հասցեով՝ Тифлисъ, въ Редакцію газеты «Норъ-Даръ»:

Խմբագրությունն խնդրում է Թիֆլիսի ինչպէս և Կ. Պոլսի, նոյնպէս Պարսկաստանի և Բալկանի և այլ հեռավոր տեղերի այն բաժանորդներին, որոնք դեռ չեն վճարել ինչպէս անցեալ, նոյնպէս և ներկայ տարուայ բաժանորդագիրը, բարեհաճեն ուղարկելու:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ք. ռ. ի. կ. ռ. — Լուրեր: Նամակ խմբագրին. — Ենայից Ալեքսանդրապոլ (շարուն.):

Քաղաքական. — Քաղաքական լուրեր:

Խառն Լուրեր:

«Նոր-Դար»-ի հեռագիրներ:

Բանասիրական. — Լեւոն մի

ուր (շարուն.):

Յայտարարութիւններ:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Էջմիածնի ճեմարանում ուսուցչներն փոփոխութեններ տողի ունեցան: Ինչպէս արդէն յայտնել ենք, պ. ֆ. Վարդանեանը հեռացաւ ճեմարանից՝ Թիֆլիսի Թովմասեան-Մարիամեան դպրոցի տեսչութեանը ստանձնելու:

Համար և այժմս նա արդէն Թիֆլիսում է:

Ճեմարան հրաւիրւած են նորաւարտ ուսանողներ Յովհաննէս Յովհաննիսեան, որ Փիլիթոս է և պ. Վարդանեանի տեղը պէտք է լինի և մի մի ուրիշ ուսանող՝ Գ. Ենգիբարեան:

Ճեմարանը ձեռք է բերել մի ընտիր ուժ՝ պ. Արիստոտել Յովհաննիսեանին, որ Թոգել է Երևանի հոգևոր դպրոցի տեսչութեան պաշտօնը: Էջմիածնից ստացուած վերջին լուրերը յուսադրող են:

Սպասում են Ներսիսեան դպրանոցի հիմնադր բարեփոխութեան: Առ այժմս այդ դպրանոցի տեսչի առաջարկութեամբ, ինչպէս իմանում ենք, ուսուցչական պաշտօնից արձակուած են պ. պ. Արասխանեան և Բարխուդարեանը (ոչ բանաստեղծը): Յայտնի չէ, թէ ինչ հիմանց վրայ այդ ուսուցչները արձակվում են. երևի իրենց՝ այդ ուսուցչներին էլ յայտնի չափաք է լինի:

Ներսիսեան դպրանոցի բարեփոխութեան սպասելով, չափաք է աչքից Թոգելի Նոր-Նախիջևանի Հոգևոր դպրանոցի տարտամ գրութիւնը, որ ամենից աւելի կարօտ է հիմնադր բարեփոխութեան:

Կեալին ձիուս մգթից բռնած՝ քաշեց գելապէ՛ք. ես հետեցի նրան. իսկ իմ մայրն իւր եկած ճանապարհով տուն դարձաւ:

VIII

Համագելադաններին ինձ ճանապարհից ետ դարձնելն այնպիսի մի նշանաւոր երեւոյթ էր գելապան կեանքում, որ գրաւել էր բոլորի՝ մարդկեանց, կանանց, բարեկամի և չարեկամի ուղարկութեանը. անդ էր պատճառը՝ որ բոլորեքեան, տնիկները եկած, կտրեցին ծառ-ձառ-էին եղել. բոլորն էլ անհամբեր սպասում էին թէ ինչո՞ւ է վերջանալու այդ անսովոր երեւոյթը, Կեալին ձիւս քաշեց գելապէ՛ք՝ Ստեփանանց կուրակ *): մօտ, որի տակ խմբուած էին գելադանները: Երբ ես մօտեցայ, տիրեց խորին լուռութիւն: Գելադանները մըր ծայրապատիկ նստած էր, մըր կանգնած, բայց մեծ մասը սլաքազած էին, ինչպէս գելադանում սովորութիւն է:

Նստածները ու պզգամները, ամենքը մի շուր ձիւն, գլխերը քաշ գցած՝ գետից քանդում էին. դա նշան էր թէ նրանք այդ քաշին մօտանում էին անց հարցերի վրայ, որ պիտի առաջարկէին ինձ: Վերջապէս այդ առաջարկութիւնն ընդհատեց Ստեփանանց Հայր: Ստեփանանց Հայրն Լայի գելադաններն իրենց էր քննադատելով համարում, այսինքն՝ այն այժմ, որ ման է ածում ոչխարի հօտը, և այդ շատ ճշմարիտ էր: Լայի գելադանների համար Ստեփանանց Հայրն ճշմարիտը

ԱԽԱՆՑՈՒՄ.— Ախալցխայի հոգաբարձութիւնը ընդհանուր հոգաբարձական ցաւով վարակուած՝ ամեն միջոց գործ է դնում դարձեալ ուսուցչներին մէջ փոփոխութեններ մտցնելու: Ուսուցչներին մի քանիսի ուժիկները պակասեցնելով, առաջ ուսուցչի առաջարկած ամենահամեստ սլայմանները ընդունելով՝ աշխատում է թէ տեսչի և թէ ուսուցչներին մի քանիսի մնալուն խոչընդոտներ ստեղծել, և այս բոլորն անում է և վարձատրութիւն նրանց ամբողջ տարուայ ընթացքում ցոյց տուած բարեխղճութեան և եռանդին, որ իրենք հոգաբարձութեանը յաճախ խոստովանուել են:

Հոգաբարձութեան այս դպրոցաշէն գործունէութեանը եռանդուն գործակից է ուսուցչներին մի հին-մ արդ, որ շատ մեծ ցանկութիւն ունի առաջ ուսուցչին լինելու:

Ախալցխայի հոգաբարձութեան արարքն այնքան զարմանալի չէ, որքան ցաւալի է:

«Նոր-Դար»-ն իւր մի քանի առաջնորդողներով արդէն ցոյց տուեց մեր բոլոր հայ դպրոցների համար հոգաբարձական ցաւը, որ ընդհանուր է և ամենուրեք, և ալլապէս չի էլ կարող լինել, քանի որ հոգաբարձութեանը ընտրվում է միշտ կ'ընտրուեն մարդիկ, որոնք մանկավարժութեան մասին ոչինչ գաղափար չունին, բայց խառնվում են դպրոցի բոլոր գործերին: Առհասարակ ամեն տեղ, ուր հոգաբարձ.

են ընտրվում, ընտրվում են սովորաբար մարդիկ, որոնք շատ անգամ զուրկ տարրական կրթութիւնից՝ ամենեւեմ հասկացողութեան չեն ունենում ոչ դպրոցի և ոչ դասաւանդութեան մասին, բայց որոնք կոչուած են լինում ուսումնարանի ընդհանուր առաջադիւթութեան մասին հաշիւ տալու, ուսուցչներին արժանիքը գնահատելու և այլն: Ցանկալի էր, որ օր առաջ վերջ գրուէր մի դպրոցների այս անբնական տեսքային գործութեանը:

Յուլիսի 3-ին, Բորժոմից երեք վերստ հեռավորութեան վրայ սպանուած է յայտնի առաջալի Ուսուցչի Վարդապետութեան կարգադրութեամբ Ուսուցչներ կալանաւորուած տարվում էր Ախալքալախից Գորոս բանտը: Ճանապարհին մինչև Լիկանա գելադան ուղևորուած թան չափաւոր, Յանցա-գործը բոլորովին խոնարհելով իւր ճակատագրին, ամբողջ ճանապարհը հանգիստ գնում էր, և կարծես թէ ամենեւեմ չէր մտածում փախչելու մասին: Բայց յուլիսի 3-ին, երեկոյան գէժ, երբ որ հասան վերջնական գելադան, Ուսուցչը, վայրկեանից օգտուելով, սկսեց փախչել դէպի Կուրը, ըստ ամենայն հաւանականութեան՝ Կուրի մէջ ընկնելու և լողալով աղատուելու նպատակով: Այս միջոցին Կուրի ափով անցնում էր ոմն ազնուական, Կիպլանի անունով, որ տեսնելով ուղևոր պահապանների ձեռքից փախչող յանցագործին, ճանապարհը

դուր համար է ետ դարձրել՝ որ Եմանայ թէ՛ լծնափայտ տուած գոմ-շաղկի պէս՝ էտ ուր ես գնում: Հըմի մացար, աւելացրեց նա:

— Ինչո՞ւ եմ փախչում, չտես, իմ ծնողները գոմէջ չեն, որ ես գոմշալակ լինեմ: Քաղաքավարի խօսք:

Իմ այս նկատողութիւնը մի փառաւոր, ինձ համար բոլորովին անսպասելի, ընդհանուր ծիծաղ բարձրացրեց, որին հետեցին հետեւեալ հեղանակներ: Ստեփանանց Հայրն ամենայն հաւանական խօսքեր, քաղաքավարի խօսքեր, և օսուհի, Հայ, Հայ, Հայ, Ա, քաղաքավարին ուրիշ ա տաւ: մենք խօ քաղքեցիք չենք, թէ քաղքեցիք խօսեք...:

Մենք մանց Ստեփանը, որ գելադան յայտնի էր իւր ծաղրախօսութեամբ, դարձաւ դէպ ինձ:

— Քաղքեցիքին քեզ համար պահէ: աստ տեսնե՛ք էտ ուր ես գնում:

— Մի՞թէ չէք իմանում:

— Չէ:

— Թիֆլիս եմ գնում:

— Ինչո՞ւ:

— Կարգաւոր:

— Բա, էտ պիտի իմ տղի հետ լծան մի ուր քաշի:

— Ես իւրեղ լծան ուս կը քաշեմ:

— Հիմ, քո քաշած լծան ուսը գելադան վրայ բերեց Բաղրիանց Պեպասնը. դու ուզում ես թէ՛ ձորերում *):

չայ ու փունջ խմելով, գլխներս աղա դառնաւ, համա քաղաքի ոչ տեսնաւ:

— Բա որ այդպէս աղա դառնալը հիշտ բանա, պատասխանեցի ես, ինչո՞ւ չես դու էլ ինձ հետ գալիս՝ աղա դառնում:

*) Տես «Նոր-Դար» № 110.

*) Շուաբարան:

*) Ժողովուածները, ամբողջ:

*) Անձանթ՝ օտար տեղերում:

կտրեց և բռնեց նրան: Ասազակը տեսնելով, որ իւր այս վերջին ցոյսն էլ կորչում է, յուսահատ կռիւ սկսեց կիսիւնի հետ, բոլոր ուժով աշխատելով նրան ջուրը ձգել: Այս միջոցին վրայ հասան պահապանները և ազատեցին կիսիւնին, որ նոյն վայրկեանին Ռուսական սաստիկ հարուածից ջուրն էր ընկել: Չնայելով որ Ռուսական առաջ կանգնած էին զինաւորուած մարդիկ, որ ամեն մի թուփ պատրաստ էին գնդակակոծ անել նրան, բայց նա ցոյց էն տալիս օրհասական դիմադրութիւն, և շարունակ աշխատում էր ինքն իրեն ջուրը ձգել:

Պահապանները տեսնելով, որ առաջակը կարող է խոյ տալ իրենց ձեռքից, հրացանի ծայրով մահացու վէճեր տալուց յետոյ, «Кав.»-ի ասելով, հրացանի գնդակով էլ սպանում են:

Ինչպէս յայտնի է, սոյն յուլիսի 15-ին կիսիւնը կատարուելու է Ռուսական քրեատնայ միջոցաւոր 900-ամեակին մեծ տօնը: Այդ առթիւ երկրի ամեն կողմերից կիսիւն են հաւաքուում Ռուսական իշխանութեան ներկայացուցիչները: Այսպէս օրինակ, յուլիսի 6-ին, Հինգշաբթի օրը, Քիւրիսից կիսիւն ուղևորուեց Գորու առաջնորդ սրբադաս Ալեքսանդրը, վերջինիս տօնին մասնակցելու համար:

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋՆԻՍԻՆՑՈՒՆԻՑ. — Եղանակը շոգ է և մերթ անձրևում է: Հաջորդականութեամբ գնացան: Բարակ բուրդը 10 ր. 50 կ. և 11 բուրդից իջաւ 8 ր. 50 կ. և 9 ր.: Արշ (ЖИТА) ցորենը 4 ր. 50 կ., ОЗНА՝ արնացանքի ցորենը 8 ր. 50 կ. և 9 ր., АРШОВКА՝ արնացանքի 9 ր. 50 կ. և 10 բուրդի: Նոր ցորեններից (ЖИТА) արշին փչացաւ և չեն հնձում, այլ թողել են: Տաւարի և ոչխարի մսի փոխարէն 10 կ.: Այս տարի միջանում մրգերը փչացան: Խնձորի, տանձի և կեռասի փոխարէն 10—12 կ.: Երջակայքում ահազին քանակութեամբ հաս-

—Ա, ինչ էք դրա հետ էք քաքախոսում, մէջ ընկաւ Ղեյզնից վարդաւանդը: Եւ ինչ էք դրա լեզուն էտ ինչ աս... Ինչի՞նչ էք ձեր ասելիքն ասում պրծնում:

Այդ ժամանակ Ստեփանանց Հայն իւր ձեռնադիրտի կիսից բռնեց, գլուխը թափ տուեց, հեգնական ժպտով հրեայի նայեց ու այս հարցն առաջարկեց.

- Իս փետը տե՛նում ես:
- Հա:
- Գի՞բրըմ ես սա ի՞նչ աս:
- Չէ:

—Սա որ կայ՝ լուծն ա: Իս լծան մի ուր բու այդ փափուկ վզին կը լինի, մինն էլ իմ տղի: Էնքանը լաւ հասկացիր որ՝ Թողնիլ չեմ իմ տղի գլխին աղա դառնաս:

Այս խօսքերից յետ նա հրամայեց կեանքին, որ ձիւն բեռը տանէ մեր դրանը ցած դէն ու ձին իւր տիրոջը տայ: Այնուհետեւ խիստ պատուէր տրուեց, որ ոչ ոք ինձ վարձով և կամ խաթ-րով ձի չտայ և կամ ուրիշ կերպ չը նպաստէ իմ թիֆլիս գնալուն՝ եթէ չի ուզում սաստիկ պատիժների հետ թարկել իւր անձը:

Հրամանն իսկութեամբ կատարուեց:

VIII

Կեանքին ձին քաշեց մեր տան դուռը: Նրա հետանալուց յետ գիւղում մի ահազին աղմուկ բարձրացաւ. ո՞վ ասեա, իւր ձայնի ոյժը փորձում էր քաղաւոյն ականջներն խաղցրեց. էլ մին մին հերթ չէին տալիս խօսալու: Հայներն իրար կտրատում էին զանազան ուղղութեամբ. և այդ խառնակութեան ժամանակ ես՝ շնորհ բե-

ցահատիկներ կան, սակայն բերելը անհնարին է, որովհետեւ երկաթուղին, գնդակների արարայ—եղանակով բեռերը շատ թանկ արժէ և երբէք ձեռնա-տու չէ: Այս տարի միմիայն գնդակներ են գոհ առատութիւնը. իսկ վարուցանքի համար փող տուող վաճառականները շահ ունենալ կարող չեն: Նրանք, որոնք 200, 500, 800, 1000 դեցեաթիւն ցանքեր օճեն՝ դրանք վնաս պէտք է կրեն եթէ այժմ բերեն ու ծովից ցանկանան. սակայն ինչ պէտք է անեն, եթէ փող է հարկաւոր, եթէ տեղ և ամբարներ չունին ցանքերի մօտ: Մեր ջրմուղը շինում և փորձում են և մենք հոկտեմբերի մօտ, յուսով ենք, կը խմենք այդ ջրմուղից թէ աղբիւր և թէ Դոն գետի ջրերից: Ենթահակալութեան արժանի է մեր քաղաքապետը, որ կարողացաւ շատ արագութեամբ առաջն առնել և առանց փոխառութեան մի-միայն քաղաքային արկղէ միջոցաւ այս ահազին և ամենաօգտակար գործը գլուխ բերել: Այժմ մենք յուսով ենք, որ ձիաքար երկաթուղին էլ, մեր քաղաքապետի աշխատութեամբ առանց փոխառութեան և առանց կօնց էս Ի՞նչ երբ կը շինուի:

Թիֆլիսում անտանելի շոգեր են. թէպէտեւ Հոգիմի բնակիչները մի առաւ ունին, թէ ամառը կէսօրին Հոգիմի փողոցներում շոգը կամ խնձի է կամ Փրանսիացի, բայց թիֆլիսում սարսափելի տօթին մարդիկ, որոնք ոչ խնձի են և ոչ էլ Փրանսիացի, շոգում են փողոցներով, որովհետեւ գործն է ստիպում: Առկարել եթէ գործը չստիպէր, այս շոգերին թիֆլիսում մնացողը կամ խնձի է կամ—փող չունի:

Պետական կառուածների միջխտութեան կողմից կառավարչի կարգադրութեամբ, երկրաբան Վ. Դ. Գիլեյսկին ուղևորում է Ղզաւր՝ այնտեղի այգիներում երևեցած հրա-

բանն ընկած եղնիկէ էն նմանում: Գիւղացին քաշ ձայնով խօսել չգիտէ՝ նա միշտ բղաւելով է խօսում. և ո՞վ աւելի զօրեղ ձայն ունի, ազդեցութիւնն էլ հենց նրա կողմն է: Իւրաքանչիւր այգիների մի բղաւելուց յետոյ կը տեսնէք, որ գիւղացու ձայնը խանձուել է, այսինքն՝ կտրուելուց մօտեցել է: Ես ոչինչ չէի խօսում: Այդ աղմուկներից նշանաւոր էին մի քանիսի դատողութիւնները, որ, ահա, իսկութեամբ գնում եմ այստեղ:

—Իմ հետ Սարգիս քեօխի՛ն, սկսեց Ղեյզնից վարդաւանդը, իւր քեօխիայութեան ժամանակ, աս խալիսը, չէր թողնում թէ իւր ձեռնի տակ մարդկեանցից մինն էլ ա Գիւլանիսան պէտք. ամենի տեղիկ ինքն էր գնում: Նա մեռնելիս, այս խրատը տուեց ինձ. «Ես որդի, ես էս ա մեռնում եմ, ամմա քեզ մի բան կասեմ մտքումդ պինդ պահէր: մրդի, տուելի չէ քո հօր տղան ես, կարելի ա քեօխիայ դառնա: Իս ժամանակ ինձանից քեզ խրատ. ինչ-որ գետիս՝ փողոցը պահէ. ոչովի չասես՝ բան կը օժդրեն, վերջը ջանիդ կըլին: Ես քեզ մարդաստեղ չեն գցի: Խալիսի, Ժողովրդի աչքը միշտ փախտով կալած պահէ, թէ չէ՝ էլ նոքար չես ձարիլ՝ չիմ էլ (բողբոսեան) աղա կը դառնան: Քեօխիցը շուն կլին, քեօխիցը միշտ հարուստի թշնամին ա: քեօխիցը որ հարստացաւ, հարուստի տունը քանդուեց, էտուր համար էլ, որ իրաւունքը ձեռք ընկի, միշտ քեօխիցը աչքում իլիկ մանիլ: Դ՞ուր, իրաւաս ալանջումը պինդ պահէր՝

1) Օր չտաւ, միշտ ձեռնաւոր պահէր:

դուրեմն (միջոց) ուսումնասիրելու և դարձան անելու համար:

ՇՈՒՇՈՒՑ. — Լուծւում ենք, որ թեմիս Սրբազան ուղևորելու է Իջմիածին: Մեր գործերը գեռ էլ խառն դրութեան մէջ են. ուսուցչական խումբը մեծ մասամբ, ինչպէս երևում է, կը մնայ Նոյնը:

Ժողովուրդից ընտրուած պատգամաւորութիւնը այսօր վաղն ասելով մնում է այստեղ:

Շարաթ օրուայ համարը չկարողացանք լոյս հանել. դա փոխարէն հրատարակում ենք միւս համար կիւրակի, յուլիսի 10-ին:

ՅԱՐԳՈՅ ԽՄԲԱԳԻՐ

Նոր-Գարաշի 106 համարում Գանձակի նամակագիրը ի շարք ալոց գնալուց մնում է, որպէս թէ ինքը ստորագրուել է Սոս և Վարդիթերին և ցարդ գիրքը չէ ստացել:

Խոնարհարար խնդրեմ հրատարակել ի գիտութեան Սոս և Վարդիթերին յարգելի բաժանորդներին, որ գրքերն իւր ժամանակին ուղարկել եմ բոլորին պատուով և մասնաւոր յուսու-լի բարեկամ անձերի ձեռքով: Գալով Գանձակին՝ պէտք է ասեմ, որ արդարեւ Գանձակ ուղարկել է թափանցողական թերթեր մի երկու բարեկամներ, սակայն նրանցից և ոչ մի թափանցողական, ինչպէս և բաժանորդագիրքը չստացայ, թէ և երկրից և երկրից դեմիլ եմ երեք գէթ թերթը վերադարձնելու:

Միայն Նոր-Գարաշի թղթակցից չէ, որ գնալուց մնում է Գանձակից, ուրիշ մի քանի պարոններ անձամբ ասել են, որ իրենք թափանցող են գրուել Գանձակում և թերթի մէջ տեսել են քաւականին ստորագրութիւններ, բայց ցան ի սիրտ պէտք է կրկնեմ, որ ես ոչինչ չեմ ստացել:

Այժմ գիտելով Գանձակի յարգոյ

յետոյ ինձ շատ ողորմի «Իւր տաս» Առանց խղճահարգելու, առանց ամաշելու վրդեանն այսքանն ասեց:

—Ա, ի հարկա, դրամածիլը լաւ ասել ա. դէ որ հըմի, օրինակ, էս բաւամին (ինձ) թողնեք թիֆլիս գընայ, տէն ա՛ ընտեղ աղա կը դառնայ ու կը գայ մեր հոգին կը հանի էլեւ...

—Ի հարկա տէ՛ն ա (այդպէս է), ձայն տուին շատերը: Գրանից յետ ձայնը բարձրացրեց Միւրմանց Ստեփանը. նրա ասածն էլ ուրիշ գոյն ունէր:

—Հէ, օրինակ, սկսեց նա, ուղուն-թալից Սառիկի աղայ Սարգիսը գնացել ա ուսում առել: Սարժի ին թէ՛ Նեմենցի հողումն ա իւր ուսումն ըստացել: Իս ա իրեք տարի ա, ինչ Սառիկի տղէն ելել ա, սկի ասա՛ մարմա թէ՛ պառաւ մէր, կամ տես ու ձանաչ ունեմ, ասա սկի մի իրա կեղն ա գալի: Մարդ ա, ուսում ա առել: Խալիսը ա մի բանով հարկաւորում ա: Սարժին Ուղունթալի փոշտով տուել ա Բրեան (Երեան) անց կացել վարժապետութիւն անելու ու չի ուզել թէ, փողոց մինչև իրանց կեղը վերս ու կէս էլ չկայ, գնայ Ուղուն թալա, իւր պառաւ մօրը տեսնելու: Խեղճ պառաւն էս ա քանի տարեա, գլուխը չօր քարս դրած, աչքը ձըմփի, Մրջանաց Բալլարի հացին ու ջրին, իւր որդու գալուն ա սպասում: Էն էլ առանց իւր մօրը տեսնելու, Բրեան ա գնում: Սառիկի տղից, օրինակ, շատ էլ ուսումնական ա, մեզ ինչ օգուտ, աս խալիսը, Խասաւուր մէջքս մաթեմատիկա Սառիկի տղէն ըստեղ չի լինում թէ բռնի մաթեմա-

գործակալներն, որոնց մօտ է Սոս և Վարդիթերին բաժանորդագիրքը, խնդրում եմ, կամ բարեհաճեն ետ դարձնել փողոցը տէրերին և կամ ուղարկել ինձ, որպէս զի ես իմ կողմից գրքերը նրանց ուղարկեմ:

Մի վերջին անգամ ևս խնդրում եմ իմ այն յարգելի գործակալներին, որոնց մօտ կան առհասարակ իմ Սոս և Վարդիթերի բաժանորդագիրքից, որ նրանք բարեհաճեն ետ դարձնել ինձ այն թերթերը:

Պերձ Պաշտանց.

ՆԱԽՈՒՑ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐԱՊՈԼ *

(Տպաւորութիւններ)

Բուրդ ապէշտից Պօլիս:

Երբ ուսումնական նաւահանգիստն իջանք, առաջին անգամ այստեղ մեզանից անցաթուղով պահանջեցին: Այս երկիրը Բալկանեան թերակղզու ազգութիւններից այսօր ամենաառաջադու թերակղզուներն են, ներաւորելով հնաւոր գիտականներն և ուսանողները պատկառելի են, ներաւորելով համայնաբաններն ու բարձրագիւղ գիմնադիւնները այլ ուսումնականներին հետ մի բարեկիցութեւ հաստատարող սերունդ է պատրաստում: Ես խոստովանում եմ, որ մասնաւորապէս պարապած չլինելով Ռուսական և նրա սահմանակից Ուկրաինայի արդի դրութեամբ, չգիտեմ, թէ ո՞րը ինչով միւսից բարձր է, բայց նախընտրեմ մեծ ապագայ սպասել: Ռուսական պաշտօնականները պատկառելի մարդիկ են, իսկ նրանց մշակութիւնը, ինչպէս և Սերբիայից՝ ոտարորիկ և խղճով էին ի հարկէ դժուար էր առանց այլ և ալովութեան որդեւել, թէ այս երկրների մշակ դարձր կողմերից է գալիս, վասն զի Գանու-կայ վրայ և նրա արեւմուտ բոլոր ծառայողները շատ խառն ազգութիւններ են: Կատարական, Գալով ուսումնական կանանց, է՛մ անցիկ պայտիւն

*) Տես Նոր-Գարաշի № 110.

Իւր. Գիւղայութի թուրքերը մեր սարհ հանդն խում են, ստեղ չի՝ թէ մի օգնութիւն անի: Դէն ա որ Սառիկի տղէն ուսումն գնացած չլինէր, թուրքերի վրայ կռիւ գնալիս՝ Հենց մի փետ էլ ա նա վեր կունէր էլի: Այդպէս էլ էն մեկնները: Հըմի գնաք մեր տէրտէրի տղին: Ասենք թէ՛ սրան թողինք թիֆլիս գնաց, ինչ տի գառնալ: շատ, շատ, մի Սառիկի տղայ: Ուղունթալից իրանց ուսումնականներից ինչ օգուտ ստացան, թէ մենք մերենից ինչ ստանանք: Ամա որ մեր տէրտէրի տղէն ըստեղ մնայ, իմ տղի հետ լծան մի ուսն էլ նա կը քաշի: Ես ան չեմ ինչիս՝ տանս գնալիս մի ձեռքին էլ նա կը բռնի, կը գայ Հնձիս քեօխիս՝ կանի: Հա հոգ չուրեն ուսումնականներով լեքը, մեզ որ օգուտ չկայ: որ՝ ոչ մեր սիպտակ օրն են, ոչ սե. և կողքիս չի՛թէ հարկէս հաս ըլի՛ն:

—Ա, Միւրմանց Ստեփանը շատ խալիսը ասում ա, ձայն տուին շատ շա-

լարեք: Ես այդ ժամանակ չէի իմանում, թէ ո՞վ է այդ Սառիկի տղան և կամ միւս անգամ պարոնները: Բայց այժմ նրանց բոլորին էլ ձանաչում եմ: Գիւղացիները մեղադրելով այդ հերոսներին, որոնք գիւղական ծնոտ խղճիթներից գուրս աղալով՝ իրենց սեփական ջանքերով, հազար ու մի գրկանքներ կրելով՝ ձեռք են բերել իրենց այժմեան դերը (այդ պարոններից երկուսը՝ Բոխիլ, միւր՝ մանկա-

1) Կ'օգնի, 2) Հարկէն հաս լինել—օգնութեան հասնել, ինչից ընկաւ ժամանակ՝ ձեռք հասցնել:

(Կը շարունակուի)

այստեղ արագ քայլեր է անում, բայց կան օրերոգներ, որոնք աւելի համեստ ուղղութեան են հետևում: Գիւրմանիայից մեկնելու օրերն իմացայ, որ ուսումնական տէրութիւնը Գերմանիայի արդի կանանց կրթութեան գործը իւր յատուկ այս գործի համար ուղարկած ուսումնաբանական անձնաւորութիւնների միջոցաւ ուսումնասիրելուց յետոյ՝ Այդնալի օրերուց յայտնի սեմինարը մի քանի օրերոգներ է ուղարկել: Իմ ընկեր ուսումնացի ուսանողը, որ իւր հայրենակից ուսումնաւարաւ օրերոգներին այցելու-թեան էր գնացել, շատ ոգևորուած էր խօսում նրանց մասին: Առհասարակ նա իւր ուսումնականներին դարձալուծ մալի բարձր էր համարում, քան գերմանականներին. իսկ մի այլ ուսումնացի, որ այլ ուղղութեան էր պատկանում, խստիւ դատաւար-տում էր ազատամիտ ուսումնականներին:

Մի քանի ժամից յետոյ մօտեցանք Բուրդայի սահմաններին: Այս ժամանակներում այս երկիրը ճանապարհորդներն ուղարկուելու առաւմտապէս գրաւում էր: Ես բոլորը ընկերներից ու այլ նրանց հարեան ու հեռաւոր երկրների բնակիչներից շատ լաւ ու վատ բաներ էի լսել, ուստի անհամարութեամբ սպասում էի այս երկրին էլ տեսնելու, որի բնակիչներն այսօր աշխարհի հետաքրքրութեան առարկայ են դարձել: Իրենց արտաքինը շատ նման է մեր զղաւ-րեցի հայերին, շարժուածքները համեստ: Գերմանացիները սրանց շատ գովում են, իբրև մի հաւատարմ և աշխատասէր ժողովուրդ:

Վերջինից մինչև Ռուսացի տեսանք մի քանի նշանաւոր քաղաքներ ու բնակավայրեր, որոնք բոլորն էլ բուրդարկան կողմն են: Լօմ-Պալանկա, որտեղից բուրդարկաններն իրենց Ալեքսանդր իշխանին բռնի Ռուսիա ուղարկեցին, ապա՝ Նիկոպօլ, Սիւտօլ և վերջապէս Ռուսիոյ, ուր ես գիշերեցի: Այս քաղաքում ես պէտք է հա-

մարտ, իսկ չորրորդը՝ պետական խոշոր պաշտօնային, մոռանում են աւանգաւարաւոր—այն՝ որ այդ նահապետների մէջ սիրտ չեն թողել: Ուրեմն ինձ յայտնի է, այդ պարոններից երեքը գիւղացիներից սոսկալի բարոյական տանջանքներ են կրել: Այդպէս, օրինակ, այդ երեք պարոններից մինին գիւղացիներն արձակման թուղթ չէին տալիս, և նա ստիպուեց, ինչպէս ասում են, թաթուր գիւղացի գըրուելու ու այնտեղից ստանալու իւր անցաթուղթը: Երկրորդն (երեքից) գիւղացիներն արտաքսել տուին թիֆլիսի ինկիւնների ուսումնաբանների և զբով քերեցին նրա նախահարկերի տապալանարարներ արձանագրութիւնները, պատճառ՝ այդ արձանագրութիւնների մէջ լիւրճած էր բառս «Բաւալանթա», որ նշանակում է ազատ, երկրորդն գիւղացին գիւղում կենալու բոլոր միջոցներով, յափշտակելով նրա ձեռքից հօրից մնացած եղած-չեղածը ու, գիւղը գալիս էլ՝ զգուցանելով հալածում էին: Այժմ այդ պարոններն, ի հարկէ, այն չեն, ինչ որ էին սրանից 20—30 տարի առաջ, բայց գիւղացիների արարքը մնում է միևնոյն գոյնով: Միգուրդ էին, արդեօք, գիւղացիներն իրենց բռնած բանի մէջ, արդարեւ ոչնչով չափ չէին եղել Ռուսական ուսումնականներն իրենց համագիւղացիներին և կամ՝ ինչում են արդեօք դեռ ևս գիւղացիների՝ իրենց հասցրած վնասները—այդ մասին այստեղ ոչինչ չեմ ասում, որովհետեւ այդ ժամանակ իւր հետանալիս իմ բռն նպատակը—նկարագրել այն՝ ինչ որ թնձ հետ գիւղացիք արին:

(Կը շարունակուի)

ՊԵՐՅԵԼՈՑ. — «Ալէքսանդրիա»
ոգնեալը, ընդունելով գերմանա-
ան կայսրին և նրա հետևորդնե-
ին, ուղևորեցաւ Պետերհօֆ՝ մի

գծի վրայ դրած նաւերի ողջունե-
լով՝ թնդանօթներն որոտմամբ
Ալէքսանդրիա շոգենաւի ետեւից
գնում էր «Ստրէլնա» շոգենաւը:

Կայսրուհին մօտ ժամը 3-ին
հասաւ պատերազմական նաւա-
մատոյցը ժամը 5 1/2-ին մօտեցաւ
թնդանօթների որոտման ուղեկ-
ցութեամբ պատերազմական նա-
ւամատոյցին «Ալէքսանդրիան»: Ծովեզրի
պաւլիտիւնով գերմա-
նական կայսրին ընդունեց Կայս-
րուհին: Ողջունելով Կայսրուհուն՝
գերմանական կայսրը ռուսական
զօրապետի համագլխատով մօտե-
ցաւ պատուոյ պահանջին, որ կազ-
մած էր գվարդիական ծովագնացի
և լսեց ըստ պարտքի: Նուագաձու-
նների խումբը նուագեց գերմանա-
կան հիմնը Heil dir im Sieges-
kranz: Այնուհետև ուղևորուեցան

ՊԱՐԻՅ. — Այստեղ հասաւ նա-
տալիա թագուհին: Թագուհին
մտադիր է ուղևորել Շվեյնինգէն՝
Հօլանդիա:

ՊԵՏԵՐՆՈՒՄ. — Երէկ, ճաշից յե-
տոյ, Սզոստափառ անձերը ուղևո-
րեցան Ալէքսանդրիա, ուր թէյ
էր սարքած: Թագաւոր Կայսրը ա-
ռաջից գնում էր միայնակ, իսկ
յետոյ Վիլհելմ վեցնասեայ կառքով
(շարաքան) ուղևորեցան՝ Թա-
գուհի Կայսրուհին, Վիլհելմ կայս-
րը, պրինց Հէյնրիխը և Մեծ Իշ-
խան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչը
իւր ամուսնու հետ: Ժամը 11-ից
յետոյ Վիլհելմ կայսրը Հէյնրիխ
պրինցի հետ բաց կառքով վերա-
դարձաւ Պետերհօֆի Մեծ պա-
լատը:

Այսօր առաւօտը, ժամը 10 1/2-ին
«Ալէքսանդրիա» շոգենաւով Պե-
տերհօֆը ուղևորեցաւ Վիլհելմ
կայսրը պրինց Հէյնրիխի հետ, —
կայսրը հագած է ռուսական ընդ-
հանուր-գեներալական շոր, իսկ
պրինց Հէյնրիխը հագած է գրա-
գունի շոր: Կայսրի հետևորդների
մէջ գտնվում են՝ գրաֆ Հերբերտ
Բիսմարկը, գրաֆ Օրլով-Դաւիդովը,
գեներալ — ադմիրալ Պլինկս,
Մալքին, ծովակալ Ջեյնքսը, գրաֆ
Շուվալովը և մի քանի անձեր
գերմանական հետևորդներից:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԴԻ ԲՈՐՍԱՆ

8 Յուլի:

Լօնդօն 106,10 ռ., 105,40 ռ., 106,10 ռ.
Համբուրգ 52, ռ., 51,85 51,90 ռ.
Պարիզ 42 ռ.,

Պոլսի մարտի 8 ռ. 47 կ. սակ.
Մաքս. կուպոն 169 ռ. — կ. սակ.
Արժաթ 1 ռ. 33 կ. ծախ.
Բորսային դու. 5 1/2 և 6 1/2 %
Պետակ. բանկի 5 % տոմս.
1-ին շրջանի. . . 98 ռ. 62 կ. սակ.
2-րդ 98 ռ. 87 կ. սակ.
3-րդ 98 ռ. 62 կ. սակ.
4-րդ 98 ռ. 37 կ. սակ.
5-րդ 98 ռ. 37 կ. սակ.
6-րդ ռ. — կ. սակ.
Վերջին 4 % . 82 ռ. 25 կ. սակ.

Փոխառութիւնը
100 և 1000 արեւելեան փոխառու-
թեան 5 % տոմսեր,
1-ին շրջանի. . 99 ռ. 37 կ. գն.
2-րդ 98 ռ. 62 կ. սակ.
3-րդ 98 ռ. 62 կ. սակ.
Առաջին 5 % ներքին փո-
խառութեան
տոմսեր . . . 269 ռ. — կ. սակ.
2-րդ 251 ռ. 75 կ. սակ.
5 1/2 % քէնտեր. 101 ռ. — կ. գն.
Ոսկէ քէնտ . . 185 ռ. — կ. գն.
Թիւթ. քաղ. վարկի ընկեր.
օրվա. ռ. — կ. ծ.

Պետերբուրգի բորսայի տրամադրու-
թիւնը թուի է:

Բարձրագոյն հաստատուած 1864
թուի նոյեմբերին ներքին փոխա-
ռութեան 5 % արեւելեան փոխառու-
թեան տոմսերի, կանոնադրու-
թեան հիման վրայ և համաձայն
ֆինանսների մինիստրութեան կար-
գադրութեան, վիճակահանութեան
և հանգչման տոմսերի մասին,
1888 թ. յուլիսի 1-ին, պետա-
կան վարկային հաստատութիւննե-
րի խորհրդի անդամների, Պետեր-
բուրգի քաղ. խորհրդի ընտրած

բոլոր գասակարգերի ներկայացու-
ցիչների, Պետերբուրգի բորսայի
և հասարակութեան ներկայու-
թեամբ կատարուեցաւ 1864 թ.
I փոխառութեան տոմսերի և հանգ-
չող տոմսերի վիճակահանութիւնը:

Հինգհարկաւորական ըուբլի

№ սերի.	№ տոմս.	№ սերի.	№ տոմս.	№ սերի.	№ տոմս.
2,987	1	8,306	—	15,353	—
5,046	—	11,402	—	18,192	—
6,897	—	13,444	—	18,484	—
7,387	—	14,386	—	7,273	35
9,335	—	5,886	18	12,643	—
11,227	—	9,960	—	1,955	36
12,022	—	13,017	—	3,464	—
15,568	—	14,412	—	4,742	—
16,167	—	17,007	—	8,621	—
16,817	—	17,697	—	14,207	—
4,126	2	1,816	19	16,810	—
6,138	—	5,277	—	16,905	—
12,639	—	7,529	—	18,063	—
17,595	—	10,200	—	18,979	—
413	3	18,103	—	19,734	—
1,885	—	18,224	—	3,722	37
3,864	—	4,238	20	5,661	—
10,139	—	5,696	—	10,993	—
10,163	—	6,919	—	11,829	—
10,643	—	8,162	—	12,802	—
13,428	—	13,339	—	13,588	—
19,169	—	14,219	—	15,263	—
8,501	4	6,258	21	16,562	—
17,149	—	7,439	—	17,903	—
17,835	—	15,514	—	2,323	38
2,503	5	16,536	—	9,980	—
5,474	—	17,473	—	69	39
15,262	—	19,576	—	5,246	—
19,442	—	16,727	22	6,079	—
19,787	—	18,315	—	11,560	—
759	6	1,718	23	13,436	—
1,904	—	4,396	—	16,334	—
3,732	—	5,249	—	17,523	—
10,447	—	17,183	—	1,320	40
11,373	—	17,657	—	5,586	—
13,957	—	17,810	—	14,590	—
1,975	7	17,964	—	15,842	—
3,190	—	18,923	—	17,770	—
6,782	—	1,494	24	19,226	—
15,589	—	2,761	—	423	41
15,865	—	3,412	—	7,482	—
11,914	8	6,215	—	7,751	—
14,032	—	8,883	—	11,383	—
16,454	—	12,000	—	11,725	—
19,862	—	15,018	—	4,350	—
3,804	9	18,534	—	5,344	—
5,563	—	7,122	25	7,328	—
12,231	—	236	26	10,994	—
19,534	—	946	—	4,414	44
1,045	10	958	—	6,844	—
5,450	—	3,713	—	7,487	—
9,585	—	7,007	—	11,890	—
10,630	—	11,119	27	7,094	45
11,714	—	12,348	—	11,327	—
15,651	—	1,284	28	13,393	—
5,200	—	1,536	—	14,511	—
16,672	11	2,165	—	17,044	—
17,874	—	5,656	—	18,343	—
972	12	8,288	—	18,988	—
3,591	—	10,424	—	2,817	46
4,689	—	17,827	—	9,068	—
4,963	—	19,545	—	10,813	—
8,861	—	592	29	11,144	—
9,234	—	1,941	—	16,824	—
9,517	—	4,309	—	16,847	—
10,531	—	7,571	—	372	—
15,618	—	14,758	—	6,696	47
6,293	13	1,610	30	8,504	—
7,543	—	3,385	—	8,545	—
7,608	—	3,665	—	13,595	—
12,296	—	4,483	—	14,290	—
6,904	14	5,360	—	18,645	—
15,820	—	12,754	—	182	—
18,236	—	10,952	—	2,381	48
19,805	—	799	31	4,704	—
3,041	15	13,065	32	10,209	—
4,791	—	1,720	33	14,197	—
5,891	—	2,109	—	17,300	—
16,329	—	3,746	—	17,666	—
8,643	16	10,932	—	17,766	—
9,339	—	11,853	—	19,238	—
13,577	—	12,064	—	9,376	49
13,835	—	17,951	—	10,723	—
16,671	—	18,252	—	14,800	—
1,278	17	2,943	34	19,778	—
2,586	—	7,892	—	9,192	50
4,746	—	13,649	—	—	—

Տարած գումարները բացառա-
բար կը յանձնուին տէրերին Պե-
տերբուրգում, բանկում, 1888 թ.
հոկտեմբերի 1-ից:

Յ Ո Ր Յ Ա Կ

1864 թ. ներքին I փոխառու-
թեան 5 % արեւելեան փոխառու-
թեան տոմսերի 1888 թ. յուլիսի
1-ին կատարուած վիճակահանու-
թեան միջոցին հանգած տոմսերի
սերիաներն են.

13287, 16425, 14724, 12004, 12705 6409, 7913, 1811, 7159, 13464, 14960, 17385, 7683, 2789, 2474, 17111, 3622, 14338, 19187, 7575, 11844, 15939, 4048, 18931, 10034, 10537, 7700, 13062, 7527, 54, 12305, 8047, 14233, 14614, 16366, 19074, 14188, 8890, 4971, 6270, 227, 13032, 12078, 742, 3469, 15448, 12747, 6385, 11475, 17993, 14167, 13578, 12902, 9606, 17964, 17546, 17002, 5645, 14519, 9998, 11564, 16847, 14963, 457, 111, 7620, 13739, 10428, 4800, 16660, 14269, 12365, 9036, 8339, 13902, 18920, 10405, 2233, 4817, 2605, 13362, 3668, 3716, 13274, 13215, 6379, 15014, 1198, 12960, 8424.

Տիրած գումար եկած տոմսերի
համար 125-ական ըուբլի կը վճա-
րուի 1888 թ. հոկտեմբերի 1-ից
պետական բանկում, նրա գրասե-
նականներում և ճիւղերում:

Խմբագիր-հասարակել
ՍՊԱՆՍԻՍ ՍՊԱՆՍԻՍԻՍ

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET Cie
ՖՐԱՆՍԻՍԿԱՆ ՆԱՎԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Ուղիղ և կանոնաւոր երթևեկութիւն Մարսէյի և Բաթօնի մէջ:
Հինգշաբթի, յուլիսի 21-ին, «ՄԵՅՈՅ» (Meuse) շոգենաւը,
նաւապետ Սերենոն (Sérénon) ղուրս կը գալ Բաթօնից դէպի
Տրապիգոն, Օրգոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս և Մարսէյ:
Տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան գործակալու-
թեան Բաթօնում՝ պ. ԳԱՐՍԻՆՅԱՆԻ, Թիֆլիսում՝ պ. ՌԵՆՈՒՆ,
նախկին գալերէյա Արժուհիների № 103. 3—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

և վաճառվում է Կ. Կ. Մելիք-Մահաբեկյանցի

„ՓԵՐԱՆԲ“

Վերնագրով մանկական արձակ և ոտանաւորների ժողովածուի I
գրքովը Գինէ և առանց ճանապարհածախի 15 կոպէկ, իսկ ճանապար-
հածախով՝ 20 կոպէկ: Գինէ «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան: 15—2

ՄԱՍՆԱԿՈՐ ԴԱՍԵՐ ՏՆԵՐՈՒՄ

Ցանկանում է ունենալ մի երիտասարդ, որ լաւ ուսումնասիրել է
իւր աւանդելու առարկաները:
Դասախօսում է Հայոց լեզու, Փրանսերէն, Գերմաներէն, Հաշուա-
պահութիւն, Մաթեմատիկական բոլոր առարկաները միջնակարգ
գալոցների համար:
Հասցէն և պայմանների մասին դիմել «Նոր-Դար»-ի խմբագրատան:
10—3

ՄԻ ՎԱՐՁՈՒՄ

որ նոր կատարելագործել է «Գլոգիսկո» մէտոդը, ցանկանում է
Հայոց ուսումնարաններում կար ու ձեւ և ձեռագործի դասեր ունե-
նալ՝ որ քաղաքում ևս լինի:
Պայմանները յայտնել «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան: 6—4

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ, որ աւարտել է Ս. Էջմիածնի ձեմարանն և
թեմական դպրանոցներում վարել է ուսուցչութեան պաշտօն, ցան-
կանում է մասնաւոր դասեր ունենալ ամառային արձակուրդի ամիս-
ներում: Աշակերտներին պատրաստում է միջնակարգ գալոցների հա-
մար: Ցանկացողները թող դիմեն «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը:
(Ա.) 10—9

Մի երիտասարդ, որ աւարտել է միջնակարգ ուսումնարանում և
տեղեկ է նոր լեզուներից՝ ռուսերէնին, ֆրանսերէնին և գերմաներէ-
նին, ցանկանում է Հաշուապահի կամ, (խոշոր գործերի մէջ), Հաշուա-
պահի օգնականի տեղ ունենալ: Մեծ աշողութեամբ աւարտել է Հա-
շուապահութիւնը:
Հասցէն՝ «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը: 3—2